

36

DISSERTATIO GRADUALIS
DE
VERA LECTIONE, RECTAQUE
INTERPRETATIONE
ORACULI SALOMONEI
PROV. XII. 28.

QUAM,
VENIA AMPL. FAC. PHILOS. ABOËNS.

PRÆSIDE
MAG. LAURENTIO O. LEFRÉN,
L. L. O. O. & Gr. Prof. Reg. & Ord.

Publico Examine Subjicit
JOHANNES POPPIUS,

Viburgensis,

IN AUDITORIO MAJORI DIE 17 MAJI MDCCLXXXII

H. A. M. C.

ABOË
Impressa apud Viduam, Reg. Acad. Typ. J. C. Frenckell,

§. I.

Quod nobis hac occasione elaborandum suscepimus argumentum, id desumere placuit ex emblemate Salomonis, quod Proverb. XII. 28 his legitur verbis: כִּמְצָאָה צָרָקָה הַיּוֹם וְרוּךְ נְהוּבָה אֶל טוֹב, quæ varii varie interpretantur, prout cuique vel de lectione, vel de notione unius alteriusque eorum traditum fuerit persuasumque. Quod ad lectionem adinet, in primis quaeri solet, utrum particula אל, quæ locum occupat penultimum, rectius *al*, per patach, an vero *æl*, per sægol legi debeat? Priorem legendi rationem sequuntur Biblia Hebraica typis expressa univèrsa, præter unam illam editionem, quæ Venetiis A. C. 1518 in 4:0 procurata est, quæ tamen non in textu, sed tantum in margine hanc lectionem habet. Eandem quoque lectionem agnoscunt tot Codices Manuscripti, quot ad nostram pervenerunt notitiam, præter unum, qui in Bibliotheca Regia Regiomontana adservatur. Alterum enim Tomum operis Kennikottiani nobis nondum videre licuit. Mirum igitur non est, quod hanc lectionem in plerisque recentiorum tum translationibus

bus, tum explanationibus expressam & defensam videmus. Alteram vero lectionem secuti sunt omnes Interpretes Veteres, Græcus, Chaldæus, Syrus, Arabs & Latinus, qui Vulgatus dici solet. Quid Patres de eo senserint, non liquet. Cunctus vero senatus Criticorum ei adversum tenet, præter unum aut alterum, cui religio non fuit auctoritati Magistrorum Tiberiensium contradicere. In hoc numero esse comperimus L. CAPPELLUM, qui, in *Critica Sacra*, hanc lectionem altera meliorem esse adfirmavit, ideo severius, quam par est, a BUXTORFIO, in *Anticritica*, castigatus. Deinde quæstio institui solet de voce נתיבה, & quidem dupliciter. Alii enim dubitant, utrum ultima vocis littera ה pro suffixo, an vero pro terminatione generis fœminini habenda, alii utrum hæc vox arctam semitam, an vero viam regiam significet. Prius docet EDMUNDUS CASTELLUS, in *Lexico Heptaglotto*, posterior ALBERT. SCHULTENS variis in scriptis passim. Nec desunt, qui inter voces ררר & נתיבה omisam arbitrantur vocem רשע. Hanc certe conjecturam eruditis propinatam voluit JO. JAC. REISKE, in *Conject. in Job. & Prov. Salom. p. 184.*

§: II.

Quum longum foret singulas has sententias seorsim proponere & examinare, viam elegimus compendiariam, qua eo nos perventuros speramus, ut una opera, quid veri, aut falsi in singulis infit, omnibus sen-

tiendum exhibere queamus. Ita enim nostram sententiam proponere & adstruere conabimur, ut quotquot ei adversum tenuerint opiniones, cujuscunque demum ordinis & tenoris fueriat, per se concidant & evanescant. Nostro igitur judicio, verbis supra allatis duo continentur emblemata, quorum utrumque ex pictura & lemmate constat. Prius *viam pingit publicam, eamque latam, stratam, rectam & planam, neque sursum, neque deorsum, neque dextrorsum, neque sinistrorsum curvatam aut inflexam, sed linea exacte recta, horizontique parallela decurrentem, cum lemmate: IN HAC VITA.* Hoc sibi velle reor tres primas voces כִּנְרַח צְרָקָה חַיִּים. Alterum emblemata, quod reliquis quatuor vocabulis מוֹת אֵל מוֹת רַרְךָ נִתְּיָה אֵל מוֹת absoluitur, picturam plane contrariam repræsentat, *femitæ, scilicet, arctæ, iniquæ, clivosæ, nunc in ima vallium descendens, nunc in summa montium adscendens, lutosis lacunis & asperis scopulis per intervalla oppletæ, cum inscriptione: HAC AD MORTEM ITUR.* Sensum hujus oraculi paulo verbosius circumlocuti sumus, ut lectores vim verborum eo rectius perciperent. Interea inficias non imus, quin is totidem etiam verbis satis & distincte, & nervose repræsentari possit hoc modo: *in via lata & plana, VITA; sed via arcta & clivosa AD MORTEM.* Si ellipsin, quæ in utroque sententiæ membro adest, supplere volueris, in priori *est*, in posteriori *itur*, adjicere poteris, quamvis ellipticam expressionem nobis & elegantiore & significantiore videri fateamur. Quoniam vero non

dixis-

dixisse, sed probasse sufficit, nostrum jam erit, quam fieri potest brevissime & clarissime evictum dare, nihil hic a nobis positum esse, quod non ex æquo cum natura tum rerum, tum vocum amice conveniat. Hoc eo facilius effici posse putamus, quod non nisi tres voces sub examen revocare necesse habeamus, earumque tum origo, tum usus nobis impense fa-
veat.

§. III.

Inter tres illas voces, quarum notiones nobis hic indagare & vindicare juvat, agmen ducit, quæ prima se offert 𐤆𐤍. Si Lexica evolvere velis, ad hanc vocem promiscue adposita invenies nomina *viam, semitam, itineris, progressus, processus, profectiois*. Nec temere negamus, quin omnes has notiones suis locis tueri possit. De ipsa vero nativa & propria vocis notione vel altum ibi silentium regnat, vel pro illo purus putus substituitur error. Hoc nomine vapulant CONR. KIRCHERUS, in *Concordantiis Græcis*, & MARCUS MARINUS BRIXIANUS, in *Arca Noæ*, qui non *latam*, sed *longam* tantum et *protenfam* interpretantur *semitam*, qua *pedites migrare solent*. Unde hoc hauserint, non percipio, nisi forte exinde, quod primum sumserint, hac voce proprie designari *semitam*, et deinde ad 𐤆𐤍 traxerint, quod ad *semitam* pertinet. Nobis certe dubium non est, quin 𐤆𐤍 & *latam* & *longam* significet *viam*. Quod non bre-

vem valeat *femitam*, qua a vico ad vicum, a tugurio ad tugurium itur, sed *longiorem aliquem tramitem*, qui totum percurrat regnum, id exinde colligo, quod nomen cognatum ארחה, *Arycha*, VIATICUM significat, quod adsumere non solent, qui iter aliquot horarum ingrediuntur, sed qui itinera suscipiunt longinqua, plurium demum dierum spatio absolvenda. Quod vero nostrum vocabulum non *arctam* et *angustam*, sed *latam* et *amplam* denotet *viam*, qua non tantum *pedites*, sed etiam *equites* proficisci possunt, id ex usu linguæ colligere licet. Verbum ארחה significat *iter facere, proficisci turmatim*. Unde nomen ארחה, *oracha* integram quandam *catervam commeantium*, quam *caravanam* appellare moris est, significare, constat. Nam cum viæ in Oriente latronibus sæpe infestæ esse soleant, majoris securitatis causa catervatim institui solent itinera. Hinc DEBORA cessasse queritur אררה, cum tempore SAMGARIS longe lateque grassarentur cohortes hostiles, omnia direptionibus vastantes. Jud. v. 6, qui locus infra excutietur diligentius, cum ad vocem נתיבה perventum fuerit. Plura hic addere non vacat. Nec id magnopere necessarium ducimus, cum vel ex his haud obscure pateat, nomine ארה potius venire *viam regiam, publicam, militarem & consulare*, quam *arctam & angustam pedibus euntium semitam*. Illo igitur misso, ad proximum pergimus vocabulum, ejus quoque veriorem notionem paucis eruere ac adstruere conaturi.

§. IV.

Vox est צִרְקָה, quam hic excutere studebimus. Quod priusquam faciamus, verbo observalle juvabit, omnes Interpretes circa significationem hujus vocis hoc loco saltum facere solere. Neglecta enim *primaria* ejus significatione, quæ nostrò quidem iudicio hic primum intenditur, statim provolant ad *Secundariam*, quæ potius ad apodosin, quam protasin propositionis pertinet. Paulo dicam clarius: Oraculum Salomoneum, in quo enucleando versamur, emblematicum est. In emblematis vero proponuntur res *sensu perceptibiles*, quæ *externa pictura* repræsentari possunt, in quibus tamen aliquid latet, quod demum in apodossi, seu explicatione & adplicatione exponendum est. Cumque subjectum אֶרֶח, *via*, pingi debeat, necesse est, ut etiam prædicatum צִרְקָה, quæ viæ qualitatem continet, pictura exprimi possit. Hinc primum poni debet *significatio* vocis *physica*, quæ in *recto & plano* sita est. Quum igitur hanc vocem justitiæ notione informant Interpretes, tum statim ad explicationem progrediuntur, præterita significatione *primaria*, quæ *qualitatem sensualem* insinuat. Huc igitur redit quaestio, ut, quid voce צִרְקָה hoc loco *proprie & immediate* significetur, prius erutum eamus, quam ad *significationem rei moralem* transitum faciamus. Ex ovo igitur incipiendum. Radix צִרְק, physice & proprie sumta, apud Arabes prædicari solet de rebus rectis, duris, rigidis & flecti nesciis, utpote de hasta bellatoris, quæ

quæ cum ictus est infligendus non flectitur & curvatur, sed recta & rigida manet, adeoque in viscera adversarii sine mora penetrat. Disputari solet inter Criticos Arabum, utrum prius hic haberi debeat? rectumne? an rigidum? sed Celeberrimus ALB. SCHULTENS recte observavit, perinde esse, nec errari, si quis utramque notionem conjunxerit & *recto-rigidum* valere statuerit. Nam cum funem tendis, necesse est, ut, quo rigidior fiat, eo etiam rectior evadat, & contra. Plura hic adducere nolumus, cum otium nobis fecerit vir magnus nuper laudatus in aureo libro *De Defectibus Hodiernis Lingvæ Hebrææ* &c. p. 410 sqq. ubi hanc rem non minus fuse, quam doctè exsecutus est. Huc igitur Lectores brevitatis causâ remittimus. Ex iis vero, quæ dicta nunc sunt, sine errore colligi posse putamus, voce צדקה aliquid viæ attributum innui, quod *recta linea* exprimi possit, h. e. *viæ rectitudinem*. Cumque a recta linea toties discedat via, quoties vel ad latera, vel sursum, vel deorsum inclinatur, patere arbitror, hac eadem voce & plani & recti notionem simul involvi.

§. V.

Quum vero voces צדקה ארה, conjunctim sumtæ, ad litteram non viam *rectam*, sed viam *rectitudinis* valeant, ab instituto alienum non fuerit hic paucis monere, apud Hebræos tritam esse regulam, qua Genitivus Substantivi loco Adjectivi ponitur, quem morem etiam

etjam ceteræ Orientalium populorum linguæ sequuntur. Ne quid gratis dixisse videamur, hoc adfertum idoneis exemplis demonstrasse non poenitebit. Ne igitur hæc longius quæramus, ea ex hoc ipso Salomonis libro Proverbiorum depromemus, ut eo fortius strigat argumentum, quod ex iis confecimus. Hujusmodi exempla sunt: אַרְחוֹת יִשְׂרָאֵל, viæ *rectitudinis*, pro *rectæ*, Cap. II. 13. מַעְגְּלֵי יִשְׂרָאֵל, orbitæ *rectitudinis*, pro *rectæ*, Cap. IV. 11. דְּרָבֵי נֶעַם, viæ *amœnitatis*, pro *amœnæ*, Cap. III. 17. אִמְרֵי נֶעַם, verba *amœnitatis*, pro *amœna*, Cap. XVI. 24. אִמְרֵי אֱמֶת, verba *veritatis*, pro *vera*, Cap. XXII. 21. אִמְרֵי בִינָה, verba *eruditionis*, pro *erudita*, Cap. I. 2. לִשׁוֹן שָׁקֵר, lingua *mendacii*, pro *mendax*, Cap. VI. 17. עֵד שָׁקֵר, testis *falsitatis*, pro *falsus* v. 19. אִשְׁתֵּי רָעָה, mulier *malitiæ*, pro *mala*, v. 24. אִשְׁתֵּי נְעוּרַיִךְ, uxor, *juventutis tuæ*, pro *uxor tua juvenca*, v. 18. אֵילַת אַהֲבִים, cervæ *amorum*, pro *amabilissima*, Cap. V. 19. יַעֲלֶה חֵזַן, capra *gratiæ*, pro *gratiosissima*. Ex lingua Arabica exempla sunt: חֲלִיָּה פֶסֶל, ornamentum *præstantiæ*, pro *præstans*, Carm. Togr. חֲמַר אֶלְכָרִי, vinum *somnolentiæ*, pro *somniferum*, ibid. אֶהַל אֶלְקָבוֹר, populus *sepulcrorum*, pro *sepultus*, Psalm. LXXVII. 12. אֲבִי אֱלֹהֵינוּ, pater *pulcritudines*, pro *pulcer*. סֶבֶעַ פְּצָה, ovum argenti, pro *argenteum*, Locmani Fab. XII. Sensus igitur emblematis, quod hæc tres voces efficiunt, huc sine dubio redit: *Quemadmodum vitæ securi sunt, qui in via plana ambulant, ubi nulla neque offendicula, neque præcipitia periculum afferunt, ita nunquam quisquam*

nec securius, nec felicius vitam transigit, quam cum redam, fallique nesciam legis normam sequitur, pie, juste, caste ac sobrie vivens, omnibus inordinatis affectibus, qui pura puta sunt vitæ præcipitia, nuncio in perpetuum misso.

§. VI.

Atque ita ad ipsam rei arcem, quæ in altero commatis membro sita est, inoffenso pede progredi licet, hæc nimirum quatuor verba: **וּרְרַךְ נְתִיבָהּ אֶל מוֹת**, quæ hunc fundunt sensum: *Via vero clivosa ad mortem itur.* Hoc pacto inter prius & posterius hemistichium ea per omnia retinetur oppositio, quam vox *vita* in illo, & *mors* in hoc necessario postulant. Cardo totius quæstionis, quæ hic institui debet, in vera vertitur notione vocis **נְתִיבָהּ**. Hanc omnium rectissime in eo, quod *clivosum* est, quæri existimamus. Atque hoc illud est, quod nunc extra controversiam ponere fatagemus. Si hanc notionem 1:o *Rei naturæ* 2:o *Usui linguæ* 3:o *internæ* & 4:o *externæ vocis formæ* exacte convenire ostenderimus, jure postulare vide-mur a Lectoribus, ut suum nobis calculum adjiciant. Initium faciemus a *forma vocis interna*, quo nomine eam intelligimus vim significandi, quam vocabulum quodlibet derivatum ab ipso trahit etymo, seu a propria & nativa significatione radicis, ut Hebræorum Grammatici loquuntur. Prima igitur quæstio est, quid radix **נְתָה** *proprie* significet? Quum hæc vox in exi-guis

guis Linguæ Hebrææ reliquiis, quas SACRA PAGINA nobis conservavit, non inveniatur, necesse est, ut eam in dialectis quæramus cognatis. Nec hæc nos spes fallit. Invenitur enim in duabus, nimirum Chaldaica & Arabica. In illa significationem *flandi* habet. Cumque hæc rem sensibus obviam denotet, magna exinde significatio fit, hanc notionem esse principem, ex qua reliquæ, tanquam ex fonte manarunt. Nemini ignotum esse debet, verba Orientalium simplicia, compositorum quoque significationes certis legibus complecti. Hinc ex primo verbo *flandi* deinceps manarunt significationes *adflandi*, *constlandi*, *efflandi*, *inflandi*, *perflandi* &c. Hoc eo confidentius adfirmamus, quod harum pleræquæ totidem literis in *Lexico BUXTORFII Chaldaico, Talmudico & Rabbinico* occurrunt. Si ad linguam progrediamur Arabicam, eandem inveniemus radicem, sed novis ditatam significationibus. In hac enim *magnum esse, tumere & eminere* valet. Quomodo hæc ex notione *flandi* originem ducere potuerint, non longa eget disquisitione. Quæ enim vi ventorum constantur, ea mox *magnum* aliquem acervum constituunt, quod Septentrionales docet exemplum nivium & Orientales exemplum arenarum. Atque ita ad notionem *clivosi* sine ullis pervenimus ambagibus. Idem prorsus obtenebimus, si notioni *inflandi* insistere velimus, quandoquidem quæ inflantur, ea mox tumere, majoraque fieri solent. Quod autem quæ aliis majora sunt, ea super iis emineant, id nulla eget probatione. Sic igitur

omnes hæ notiones arctissime cohærent. Jam vero, quid aliud sunt colles atque montes, in quibus semitæ reperiuntur clivosæ, quam terræ quidam tumores? Sic certe eos *Frontino* adpellatos vidimus, apud FABRUM in Thesauro. Atque hæc de forma vocolæ nostræ interna observasse sufficiat. Nunc ad externam progrediendum.

§. VII.

Forma vocum *externa* nihil est aliud, quam certus quidam positus litterarum, punctorumque vocalium, ex quo iis certus significandi modus inprimitur. Hujus modi formas cunctæ agnoscunt linguæ. Sciendum vero, formam nominum nudorum, quæ sub prima radicis littera habent kamets & sub secunda Chirek longum, quando radix actionem importat transitivam, *objectum actionis transitivæ præteritæ* indicare, adeoque coincidere cum forma latina *mixtum*, *scriptum*. Sic ab *אסר*, *vincivit*, fit *אסר* *vincitus*; a *ייר* *dilexit*, *ייר* *dilectus*, a *משה*, *unxit*, *משה*, *unctus*, a *נבא* *inspiravit*, *נבא* *inspiratus*, *propheta*, a *גרש* *acervavit*, *גרש* *acervus*, *cumulus*; a *פסל* *sculpsit*, *פסל* *sculptum*, *sculptile*, a *רקע* *expandit*, *רקע* *expansum*, vulgo *firmamentum*, a *שתל* *plantavit*, *שתל* *plantatum*, *panta*. Quis itaque non videt, masculinum *נהיב* & fo mininum *נהיבה* a *ניב* *conflavit*, *tumuit*, analogice *conflatum*, *tumidum* indicare. Quando itaque hæc nomina materialiter de via usurpantur, facile intelligitur
viam

viam formaliter indicari *clivofam*. Quominus enim arte & opere hominum aggeratam, ob eamque causam latam, stratam, publicam, Regiam, ut vult vir doctissimus supra laudatus, falsa etymologiæ adplicatione deceptus, denotet viam, obstat *usus linguæ*, quod hic verbo monere volui, infra §. IX pluribus demonstrandum.

§. VIII.

Ab omnibus conceditur, Salomoni hoc loco sermonem esse de duobus viarum generibus, quorum alteri alterum ita oppositum est, ut mors vitæ. Quid itaque *rei naturæ* conventius, quam cum alterum in solo *æquo & plano* inveniæris, ut alterum in *arduo & iniquo* quæras? Deinde ubi de natura viarum quæstio est, vix cogitari potest, quæ plus periculi adferat viatori, quam quæ per loca ducit *saxosa & clivosa*, ubi offendiculis plena sunt omnia. In viis, quæ per planum decurrunt solum, etiam in tenebris sine periculo proficisci datur, in semitis vero clivosis omnia plane contraria sunt. Sed duo inprimis sunt, quæ semitas clivosas viis planis periculosiores faciunt, horrenda *præcipitia* & truculenta *latrocinia*. Ad Hæc Salomonem, tanquam præcipua viatorum terricula-menta, digitum intendisse arbitror. Nam cum in hujusmodi itineribus, alti montes & profundæ valles se invicem exipere soleant, facile fieri potest, ut latro de arbuto profiliens te a tergo invadat, ubi iter quam

maxime est acclive, & prius te jugulet, quam cernere queas invadentem. Aliud mortis periculum adferunt valles subito intumescentes, quod tamen, ut recte aestimare queas, non nostrarum terrarum, sed terræ Judaicæ situm tibi ob oculos ponas, necesse est.

§. IX.

Hoc ipsum causæ caput spectat, in eoque consistit, ut quam voci נתיבה vindicare cœpimus significationem *femite clivosa*, eam *usui Linguae Hebrææ* convenire, demonstremus. Nisi enim hoc facere valuerimus, ingenuè fatemur, inania esse omnia, quæ hæcenus produximus argumenta, quippe quæ, (ut supra verbo monitum est), simul cum hoc sumi debent, si vim demonstrandi exserere valebunt. Hunc in finem duo tantummodo loca Scripturæ adferemus, sed tanti omnino ponderis & valoris, ut, nisi omnia nos fallant, rem extra controversiam ponant. Prius horum invenimus in eximio DEBORÆ *Epinicio*, quod Jud. V. descriptum est, ubi vers. 6. hæc notatu digna habentur verba: *בִּימֵי יַעֲלֵהְדָּלוּ אֲרָחוֹת וְהִלְכִי נְתִיבוֹת* -- *tempore Jælis, feriabantur viæ PUBLICÆ, semitis CLIVOSIS ibatur, viis tortuosis ambulabatur.* Hanc interpretationem nobis Germanice prævit Perillustris JOH. D. MICHAELIS, qui *Landstrassen, נתיבות Fußsteige auff den Bergen*, interpretatus est, remque totam, in gratiam indoctorum, non minus

nus docta, quam idonea observatione historica illustravit. (a) Eandem viam ante eum ingressus fuit D. LUTHERUS, qui cum veterum secutus errorem in textu posuisset: *Auf dem gebahnten Pfade ist kein Tod;* h. e. in via trita nulla est mors, in margine tamen, se ipse corrigens, scripsit: *Landstrasse sicher, Holzweg ist fährlig* (b) Hanc in emendationem veteris erroris incidere non potuisset vir divino pollens ingenio, nisi in lectione, quam Biblia impressa sequuntur, aliquid subæratum inesse, pro admiranda, qua gaudebat conjectandi sagacitate, suboluisset. Alterum scripturæ oraculum, quod in robur nostræ sententiæ adducere licet, Jeremiæ XVIII, 15 his verbis invenitur: כִּי-שְׂכַחְנִי עַמִּי לְשׁוֹא וְקָטְרוּ וַיִּכְשְׁלוּם בְּרוּכֵיהֶם שְׂכִלֵי עוֹלָם לֵלְכַת נְתִיבוֹת דְּרוֹךְ לֹא סְלוּלָה, *Nam populus meus, oblitus mei, Deo divinitatis vacuo suffit, pertæsusque suarum viarum multis retro seculis tritarum semitis abit clivosus, VIA NON STRATA.* Hic iterum duæ memorantur viæ, quarum altera alteri opponitur. Posterior, quæ hic in numero multitudinis נְתִיבוֹת audit, non tantum opponitur priori, quæ longissimo temporis intervallo calcata dicitur, sed disertis etiam verbis דְּרוֹךְ לֹא סְלוּלָה, *via NON STRATA* adpellatur, *NON AGGESTA.* Quam igitur viam scriptor Hebræus & directe & diserte *non stratam, non aggestam* dicit, eam

(a) Versio Nova Germ. cum animadversionibus in hunc locum.

(b) Apud M. Gejerum in Comment in Prov. h. t.

eam tu, ὕποθῆσι δαλείων, *stratam & aggestam* dices! Hæc duo loca instar stellarum primæ magnitudinis fulgent, tantumque lucis adfundunt quæstioni, quam tractamus, ut plus non desideret.

§. X.

Ex his igitur recte pensitatis & probe ponderatis pro-
no quasi alveo fluit, conjecturæ Reiskianæ, quæ, ut supra
audivimus, eo valebat, ut Textus Hebræus voce עשׂא
augeretur, nullum plane locum esse. Quidquid enim vir
sagacissimus hic desideravit, id cumulate exhibet vox עשׂא
modo diligenter excussa. Quod vero jam ad punctatio-
nem particulæ לנ adinet, facile adparebit, quam absur-
da sit sententia eorum, qui *al* legendam esse sentiunt,
quamdiu scilicet reliquorum vocabulorum tum vera le-
ctio, tum recta interpretatio retinetur. Sic enim lecta
hac particula, hic totius commatis sensus esset: In via
publica, quæ æquum & planum præbet iter, est vita, &
in semitis clivocis, quæ per montes & valles ducunt, non
est mors. Non ne hoc tantumdem esset, ac si dixisset Rex
Sapientissimus: omnia viarum genera sunt tuta, nullum
eorum periculosum, nullum exitiosum. Hoc sive physice,
sive moraliter sumseris, oppido falsum est, & Salomoni
nunquam in mentem venire potuit. Nec verior aut sanior
evadet sensus, si עשׂא in statu suffixo sumendum dixeris,
ut sensus sit: In via regia, æqua & plana est vita, & in
semitis ejus iniquis & clivosis non mors. Præterquam enim
quod implicet viæ æquæ iniquas tribuere semitas, etiam
genio Linguae repugnat. In tali enim constructione Hebræis
non עשׂא, sed עשׂא aut עשׂא adhibere usitatissimum est.
Atque ita non ut volui, sed ut potui, ad finem perduxi
propositum mihi argumentum. Quæ hac occasione
vel penitus omissa, vel parcius attacta sunt, ea alio tempore,
si Deo placuerit, edendis Analectis, suppleri poterunt.
